

Nukagpiánguaq og Det Kongelige Canadiske Ridende Politi (RCMP)

RCMP kunne 1. februar 1995 fejre sin 75 års fødselsdag

af Rolf Gilberg

Denne beretning er hentet fra det virkelige liv. Nukagpiánguaq levede i første halvdel af det 20. århundrede, i området ved Smidt Sund mellem Nordvestgrønland og den canadiske ø, Ellesmere Island. Han tilhørte inughuit-folket, som Knud Rasmussen kaldte: polareskimoerne. De bor i Thule Distriktet, den nuværende Avanersuup Kommunia (Thule Kommune).

Grønlands sidste hedning blev døbt

Pinsesøndag, 13. maj 1934 klokken 14, blev Grønlands sidste voksne hedning døbt. »Hedning« er den betegnelse de kristne giver mennesker, som ikke er kristne. Den kristne kirken lægger ofte noget nedværdigende i betegnelsen, fordi pågældende person ikke har den »rigtige tro«. Hedninger har dog oftest deres egen religion, så de er ligeså religiøse som andre, de er blot ikke kristne.

Dåben af Grønlands sidste voksne »hedning« fandt sted i den næsten nybyggede Thule Kirke, som var blevet indviet søndag, 18. maj 1930. Den vestgrønlandske missionærpræst Jens Olsen havde set frem til denne dåb gennem flere år,

fordi den ville være afslutningen på arbejdet med at kristne inughuit. Et arbejde hans fætter missionspræst Gustav Olsen startede på allerede i 1909. De første inughuit blev døbt i 1912. Det tog således netop 25 år, at kristne den 250 personer store inughuit-befolkning.

Det var Hans Egede, som i 1721 igen bragte kristendommen til Vestgrønland. Der skulle således gå omkring 200 år, før den nåede så langt nordpå som inughuit bor.

Den 41-årig Nukagpiánguaq var den sidste »hedning«. Han var en aktiv og dygtig fanger, derfor var han ofte med på ekspeditioner. Hans farverige liv kan man følge gennem mange ekspedition-folks beretninger. Nukagpiánguaq døde 23. juli 1956 i en alder af 63 år. Ved at følge hans liv får man også indsigt i en

Rolf Gilberg (født 1942), etnograf. Magister fra Københavns Universitet 1971. Samme år ansat som museumsinspektør ved Etnografisk Samling på Nationalmuseet. Besøgt inughuit i 1963, 1969 og 1980. Skrevet 75 artikler om inughuit, Knud Rasmussen og Grønland, senest bogen »Mennesket Minik«.

del af magtspillet mellem Canada og Danmark om de arktiske egne.

Nukagpiánguaq og hans familie

Nukagpiánguaq betyder: »Den rare lille ungkarl«. Navnet er blevet skrevet på mange forskellige måder: Nukapinguaq, Nookapingwa, Nookap, Noo-car-ping-wah. Han blev født sommeren 1893 som enebarn af jægeren *Akumaliánguaq* (født c.1865 – død 1931) og hans første kone *Nivikana* (født c.1850 – død mellem 1906 og 1927). Nivikana havde tidligere været gift med *Kigutíkaq* (født c. 1835 – død 1891), og med ham havde hun blandt andet *Uisâkavsak* (»den store løgner«)¹ og *Sâmik*, som var Nukagpiánguaq's halvbrødre.

Nukagpiánguaq var første gang gift med *Juliane Vivi Antoinette Sara Marie Hendriksen* (født 1874, død 1931). Nukagpiánguaq og Vivi fik 3 børn (1 dreng og 2 piger): *Ituluk Sakeus Sakisúnguag Agpalerssuarssuk Hendrik* (født 1914, død ?), *Judithe Arnaq Elisabeth Nivikana* (født 1916, død 1938) og *Manumina Assingunge Tukúmeq* (født 1918, død 1960). Ægteskabet ophørte i 1929. Vivi var datter *Hans Hendrik og Meqo*. Vestgrønlænderen Hans Hendrik havde været tolk ved flere ekspeditioner til Thule Distriktet ledet af folk som Kane, Hayes, Nares og Hall.²

Nukagpiánguaq's anden kone var *Ilaitsoq Anatoqaaq* (født ca. 1888, død 1930). De fik ingen børn sammen. Det var Ilaitsoq's andet ægteskab. Hun var tidligere gift med *Qulutarssuaq* (født ca. 1885, død 1929). De havde en datter.

Nukagpiánguaq's tredje kone var *Inalúnguag* (født 1909, død 1943). De blev

Nukagpiánguaq fotograferet af Crocker Land Ekspeditionen 1913-1917. Originalfoto hos American Museum of National History, New York.

gift 1934 og fik ingen børn sammen. Inalúnguag havde tidligere levet sammen med Nukagpiánguaq's far, Akumalínguag, de sidste år af hans liv, indtil hans død i 1931. Med ham havde hun heller ingen børn.

Nukagpiánguaq giftede sig i 1945 med sin fjerde og sidste kone, *Nivikánguaq* (født 1915). De fik en datter: *Arnakitsoq* (født 1954). Nivikánguaq's morfar og Nukagpiánguaq's anden kone Ilaitsoq's morfar var brødre. Nivikánguaq var tidligere gift (1934) med *Mâgssaq* (født 1894, død 1943), som hun havde 3 børn med (2 drenge og 1 pige).

Ellesmere Island

Ellesmere Island er en stor ø, der ligger på den anden side af Smidt Sund stik vest for inughuits land. Det tager fra 6 timer til 14 dage at krydse Smith Sund på hundeslæde alt efter hvordan isen ser ud. Steensby³ skriver 1909:

Ellesmere Island burde høre sammen med Grønland, fordi det hører til polar-eskimoernes jagtområde. Fra gamle dage har polareskimoer foretaget jagtudflugter over Smith Sund til kystegnene ved Bache Halvøen for at jagt muskusokser. Jagten vil med det større kendskab til de geografiske forhold i kolvandet på Nordpolsekspeditionerne sprede sig over hele øen. Men det er rimeligt at antage, at Dominion of Canada vil gøre fordring på Ellesmere Island ligesom på alle de andre nordamerikanske polarøer vest for Grønland.

Nukagpiánguaq arbejdede for Crocker Land Ekspeditionen

MacMillan var leder af den amerikanske ekspedition, som skulle lede efter det landområde, Crocker Land, Peary mente han havde set i Ishavet. Crocker Land Ekspeditionen opholdt sig i Inughuits land fra 1913 til 1917. MacMillan fortæller (1818:45)⁴ om en hændelse sidst i marts 1914 på en slæderejse tilbage til hovedkvarteret i Etah:

På vor tilbagerejse sammen med mange besøgende følgeslæder blev nedturen ad den nordlige skråning taget med høj fart, men med den beroligende tanke at skråningen endte i en blød snebanke. Halvvejs nede så jeg bagud over skulderen efter Nukagpiánguaq's [Noo-ka-ping-wa] springende hundespand. Til min store rædsel opdagede jeg at hans kone, Vivi [We-we], klamrede sig

alene til det gyngede læs af sække og skind. Himmel! Hun var gravid og skulle være mor om nogle få dage! Hvad var det han forsøgte at gøre? At slå hende ihjel? Jeg rullede af min slæde i fart, landede på alle 4 og løb tilbage op ad skråningen, mens jeg håbede på, at jeg jeg kunne få kontrol over det fremstormende hundespand med min pisk. Hundene svingede bradt til siden ned i afvandskrøften mellem gletcheren og klippesiden. Et styrt, slæden fløj gennem luften, et brusebad af gnister, og alt blev helt stille. En arm strak frem under den forvirrende bunke. Da jeg løftede slæden forsvandt min mest dystre frygt hurtigt som dug for solen ved en glad latter. Vivi fortalte mig roligt, at hun havde kørt temmeligt hurtigt. Min konklusion var, at hvis hendes mand ønskede at slå hende ihjel, så måtte han bruge en økse mens hun sov!

Crocker Land Expeditionen havde sit hovedkvarter i Borup Lodge ved Etah. Der fik ekspeditionen besøg af mange inughuit. Ekspeditionens læge Hunt fortæller⁵, at Nukagpiánguaq var en ung mand, der som enebarn var blevet forkælet af sin gamle mor⁶. Han ville tage alle de store stykker ananas og sluge dem utygget. På et tidspunkt kom hans kone Vivi [Wewe] til læge Hunt og sagde: »Nukagpiánguaq har ondt i maven og ønsker, at du skal komme og se til ham i hans hus. For megen ananas.«

December 1915 fandt Vivi en dåse whiskey i medicinskabet i Borup Lodge⁷. Hun fik ja til at fejre sine 2 års arbejde for ekspeditionen ved at invitere 6 damer på besøg. Hun skænkede whiskey op i kopper, som blev anbragt pænt på en bakke. Hun var ude af rummet et par minutter.

Det benyttede Nukagpiánguaq sig af og drak det hele. Vivi fandt en småfuld mand, og hendes gæster blev meget skuffede.

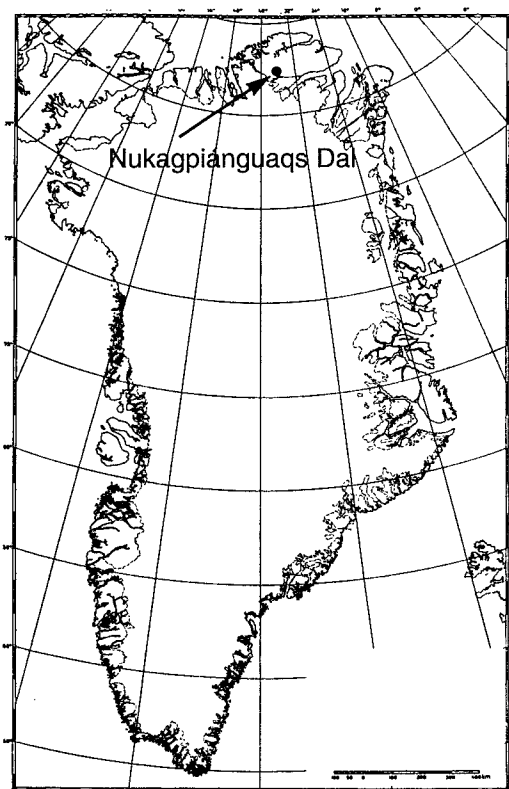
I april 1916⁸ rejste Nukagpiánguaq, Arqioq og Itukusuk med MacMillan til Kong Christian Island. På vejen dræbte de 2 isbjørne. Det var især Nukagpiánguaqs indsats.

Nukagpiánguaq arbejdede for Lauge Koch først i 1920'erne på dennes rejse nord om Grønland, hvor han ledsagede Koch med hundeslæde over Indlandsisen til Peary Land.

RCMP's station på Ellesmere Island

Det kongelige canadiske beredne Politi (RCMP) oprettede i 1925 en politistation ved Bache Peninsula på Ellesmere Island, den nordligstliggende ø i det canadiske Nordvestterritoriet, fordi man ønskede at håndhæve de nye fredningsbestemmelser, som blandt andet indebar en totalfredning af moskusokser. Desuden ønskede Canada internationalt at vise sin overhøjhedsret over de uhyre store mennesketomme landområder. Inughuit var de eneste mennesker, som tog på jagt på Ellesmere Island efter moskusokser og isbjørn. Vibe⁹ fortæller:

Områderne i Ellesmere Island var polar-eskimoernes naturlige jagtgrunde, hvorfor The Mounted Police også viste sig meget forstående og gav jægerne ret frie hænder, blot de respekterede den totale fredning af moskusoksebestanden, hvilket måske var svært i begyndelsen, men senere blev en selvfølge. Selv om polareskimoerne vanskeligt forstod, at deres gennem århundrede hævdundne fangstdistrikter ikke længere lå åbne for dem som hidtil, kom de dog hurtig

tigt på fortrolig fod med The Mounted Police, der til gengæld også kom til at spille en vis rolle for dem.

I 1933 blev Bache Peninsula stationen nedlagt. Respekten for fredningsbestemmelserne var nu tilstrækkeligt fastslået, og den canadiske overhøjhedsret over de arktiske områder blev herefter udelukkende håndhævet fra Craig Harbour Stationen i Jones Sound. Den station var blevet oprettet allerede i 1923.

Canada vil håndhæve retten til land

Foråret 1925 får Danmark en henvendelse fra Det Kongelige Canadiske Ridende Politi (RCMP: Royal Canadian Mounted

Police) om tilladelse til at landsætte ved Etah i Thule Distriktet materiale til en stationsbygning, som skulle slædes over Smith Sund og opføres ved Kap Sabine på Ellesmere Island ved Pims Land og Bache's Peninsula. Canada ønskede en station oprettet for at håndhæve deres ret til Ellesmere Land. Henvendelsen blev overgivet til Knud Rasmussen, fordi Thule området lå udenfor den danske Grønlands koloni.

I en skrivelse af 5. maj 1925 fra Knud Rasmussen, som på det tidspunkt opholdt sig i Canadas hovedstad Ottawa, til O. D. Skelton, Under Secretary of State for External Affairs, forklarer Knud

Rasmussen, at Danmark ikke har noget imod det, men at man skal henvende sig til Knud Rasmussen og Hans Nielsen, bestyreren af Kap York Stationen Thule. Rasmussen benyttede muligheden for kort at forklare om baggrunden for Thule Stationens tilblivelse og dens formål samt om Thule Komiteen.

Det fremgår af Berlingske Tidende (29. maj 1925), at Knud Rasmussen var i Ottawa: for at (1) tale om en international fredning af muskusokser, (2) få anerkendt de stednavne Femte Thule Ekspedition havde givet til steder i det arktiske Canada, (3) fortælle om eskimernes skikke og om dyrelivet, og (4) få en

overenskomst med RCMP om Ellesmere Island.

Rasmussen forstår godt, at RCMP vil sende deres hus via Thule Distriktet til området omkring Pims Land og Bache's Peninsula, fordi det er utroligt vanskeligt at sejle direkte dertil på grund af de vanskelige isforhold.

Siden oprettelsen af Stationen Thule i 1910 er der blevet foretaget en forandring i Grønland. Det vil sige, den del af Grønland, der hidtil blev betragtet som 'no man's land', er kommen ind under dansk styrelse, som var en overenskomst mellem de Forenede Stater og Danmark efter salget af de Dansk Vestindiske Øer, og eskimoerne er nu under den danske Konges beskyttelse, og landet er dansk. - Kap York Stationen Thule er stadig under administration af Herr Nyeboe og mig, og vi er ansvarlige for alt indenfor distriktet, skriver Knud Rasmussen, og han fortsætter:

Det er vel bekendt, at hele Ellesmere Land, eller, hvis det foretrækkes, distriktet fra North Devon til Kap Columbia på nordspidsen af Grant Land, er ubeboet, og jeg forstår, at oprettelsen af disse stationer for Mounted Police er med det formål at sikre Canadas styrelse i dette distrikt ved besættelse. - Vi anerkender selvfølgelig i enhver henseende Canada's ret til at gøre dette, og jeg griber lejligheden til at fremhæve, at Danmark allerede er interesseret i dette distrikt, og lige fra begyndelsen af har vi ønsket, at den canadiske regering ville fremkomme med bestemmelser for beskyttelse af moskusokser.

Når vi nu fra vor side anerkender Canada's ret til Ellesmere Land og ikke har nogen indvendinger imod spørgsmålet om Canada's ønske om at bruge dansk territorium i

Etah som foreløbig oplagringsplads, kunne jeg ønske at fremhæve, at det givne svar er betinget af, at der ikke fra de i Ellesmere Land oprettede stationer vil blive gjort noget forsøg på at trække de grønlandske eskimoer bort fra deres bopladser på vestkysten af Grønland til det ubeboede Ellesmere Land. Befolkningen i denne del af Grønland beløber sig til 230 indfødte, og det er unødvendigt at sige, at handelsforbindelsen mellem Sydgrønland og Thule Distriktet vil blive ødelagt, hvis antallet af befolkningen bliver indskrænket ved en overførelse til det distrikt i Ellesmere Land, som er besat af The Royal Canadian Mounted Police.

Enhver, der har besøgt arktiske territorier vil forstå, hvor vigtigt det er for to nationer i disse distrikter at stå på venskabelig fod med hinanden, og ud fra det synspunkt vil De være enig med mig i betydningen af at fastsætte visse linier for politiet, som vil være basis for godt naboskab.

Da jeg er den eneste, der er ansvarlig for forholdene i det såkaldte Kap York Distrikt, som også indbefatter Etah, ville jeg sætte stor pris på, hvis jeg, som sagen nu står, kunne opnå en deklaration fra den canadiske regering gående ud på, at intet forsøg vil blive gjort på at overtale de grønlandske eskimoer til at slå sig ned i de nylig oprettede stationer i Ellesmere Land, og at stationerne ikke ønsker at indgå nogen handelsforbindelse med de grønlandske eskimoer.

Knud Rasmussen var tydeligt bekymret for, at canadierne ville »hugge« »hans« inughuit (polareskimoer) til at bosætte det tomme land, og dermed splitte inughuit-folket i 2 dele. Han forlangte en erklæring fra den canadiske regering, hvor den skulle fastslå, at den ikke ville forsøge

Den danske Thule- og Ellesmere Island ekspedition ved R.C.M.P.-stationen i Flagler Fjord, marts 1940.
Foto: Chr. Vibe.

at overtale polareskimoer til at slå sig ned på Ellesmere Island, og at den ikke ville handle med polareskimoerne fra RCMPs stationen. Grunden til Knud Rasmussens bekymring var:

Allerede da the Royal Canadian Mounted Police besøgte Craig Harbour ved Jones Sound, tog de to familier bort med sig. Det ville synes mere naturligt, hvis RCMP havde sikret sig den nødvendige assistance fra de indfødte i de canadiske distrikter indenfor Baffin Land. På den anden side må jeg indrømme betydningen af at have een eller to familier med lokalkendskab til at assistere RCMP i de første par år. Kap York Stationen Thule vil med glæde yde RCMP enhver mulig assistance.

Gennem officielle kanaler kom der fra den canadiske regering et svar af 20. juni 1925. Det udtrykte fuld forståelse for vigtigheden af ikke at forstyrre den indfødte befolkning i nordvest Grønland. Man bemærkede sig desuden, at man fra dansk side ikke havde noget imod, at en grønlandsk eskimofamilie midlertidlig kunne hjælpe RCMP i Ellesmere Land. Brevet slog i øvrigt fast, at den canadiske regering aldrig på nogen måde havde ønsket permanent at overføre et antal polareskimoer til Ellesmere Land eller andre canadiske arktiske områder. Man ville endda instruere politiinspektør Wilcox om, at der på ingen måde måtte lokkes nogen grønlandere til Ellesmere Land.

I dette brev fik Knud Rasmussen så den garanti, han havde bedt om, nemlig at Canada ikke ville lokke polareskimoer til at bosætte sig på de ubeboede områder i arktisk Canada. Grunden til at noget sådan kunne komme på tale var, at Ellesmere Island var ubeboet af mennesker, og at de canadiske eskimoer ikke ønskede at leve så langt mod nord.

»Den lille rare ungkarl« som »Rødjakke«

I 1925 kom Nukagpiánguaq alene til RCMP stationen ved Bache Peninsula. Den var under ledelse af inspektør Alfred Herbert Joy (født 1887, død 1932). Han var en stor mand, som ragede godt op over sine inuit venner. Han var en stille indesluttet mand med evnen til at slutte venskab og skabe respekt om sig. Som chef var han et godt eksempel, og han gav anerkendelse til de, der hjalp ham. Han var meget glad for hunde, og blev en dygtig hundeslædekører.

Efter sin ansættelse hos RCMP bad Nukagpiánguaq om at måtte få kone og sine 3 børn hos sig. Vivi kom med børnene om bord ved Neqi i 1926 på det skib, der flyttede RCMP stationen fra Craig Harbour til Bache. Vivis søn af første ægteskab, Ole Qvist (født 1898) og hans kone Inugtaq (født 1905, død 1988) tog med. I 1926 boede der 3 inughuit-familier hos RCMP ved Bache. Den sidste var Ârqioq [Aggio] (født 1898, død 1928) og Ivalo (født 1893, død 1983) og deres søn Mågssánguaq (født 1926, død 1950). Ârqioq's farmor og Ivalo's far's forældre var indvandret fra Canada i 1860'erne. Nukagpiánguaq og Vivi havde problemer i deres samliv. Ifølge Joy var de ikke i stand til at leve tåle-

ligt sammen. De boede dog sammen et års tid.

I 1926 slædede Nukagpiánguaq sammen med staff-sergeant Joy nord på til Axel Heiberg Island via Jones Sound og Ellesmere Island's vestkyst. Denne slæderejse på omkring 1.500 kilometer tog 40 dage. Kort tid efter samme år smuttede Nukagpiánguaq med Joy og konstable Dersch hen over indlandsisen på Devon Island på patruljetur til Dundas Harbour.

I 1927 rejste Nukagpiánguaq med Joy, constable Garnett, Odaq [Oodee] og Ârqioq [Ahkeoo] igen til Axel Heiberg Island. Det blev en slæderejse på mere end 2.000 kilometer. Ole Qvist blev far den vinter og rejste med kone og barn tilbage til inughuits land (Thule Distriktet) for at få sit barn døbt. Familien blev boende i Grønland.

I 1928 slædede Nukagpiánguaq sammen med constable Anstead og en eskimo på patruljetur til øerne vest for Ellesmere Island. Denne rejse på 40 dage strakte sig over 1.400 kilometer. Mens Nukagpiánguaq var på tjenesterejse ude vestpå, kom Ole Qvist til Bache Peninsula og tog sin mor Vivi og hendes børn med til Thule Distriktet. Det var ikke, fordi Vivi ikke befandt sig godt ved Bache. Hun havde netop udtalt sig godt om stedet. Hun tilføjede, at forholdet til hendes mand gjorde det uudholdeligt at være der. Vivi rejste og tog sine børn med sig, selv om hun vidste, at Nukagpiánguaq ville blive ked af det.

Joy kom tilbage i 1928 til Bache fra en rejse sydpå til Canada. Nukagpiánguaq beklagede sig til ham over, at hans børn var rejst. Han forlangte sine børn tilbage,

Nukagpiánguaq fotograferet af Crocker Land Ekspeditionen 1913-1917. Originalfoto hos American Museum of Natural History, New York.

men Joy forklarede, at RCMP ikke kunne skaffe ham børnene. Joy og Nukagpiánguaq rejste sammen til Dundas Harbour.

I 1929 tog man igen på en lang slæderejse. Nukagpiánguaq slædede sam-

men med Joy og constable Taggart fra Dundas Harbour på Devon Island til Winter Harbour på Melville Island. Derfra nordøst på til øerne Edmund Walker, Loughheed, King Christian, Elle Ringnes, Coirnwail og Axel Heiberg og videre til

Bache. En rejse på næsten 2.800 kilometer.

Nukagpiánguaq, som ellers var så munter, var meget sørgmodig på denne rejse, har inspektør Joy senere fortalt. Nukagpiánguaq henfaldt ofte i gråd, når talen faldt på hans børn. Da de kom tilbage til Bache hørte de om dødsfald.

Dødsfald

I 1929 døde der et par af de inughuit, som arbejdede i Ellesmere Island for RCMP. Rapporter om dødsfaldene sendtes til den danske stat, som sendte oplysningerne videre til Knud Rasmussen.

Den 8. februar 1929 klokken 10 døde Qulutarssuaq [Koolootangah] (født ca. 1885) efter et par måneders sygdom, hvor han hostede tyk slim op. Måske kan der være tale om tuberkulose. Corporal E. Anstead, som indgiver oplysninger om dødsfaldet fra Bache Peninsular Department til Hovedkvarteret i Ottawa, kan ikke oplyse hvad den egentlige dødsårsag har været. Qulutarssuaq havde boet der et årstid med sin familie. Man tildelte hans enke Ilaitsoq [Eletting] (født ca. 1888, død 1930) en slags pension, indtil hun med skib kunne vende tilbage til Grønland. Ilaitsoq og hendes mand Qulutarssuaq [Koo-dloo-ten-ah] var blevet ansat hos RCMP ved Bache Peninsula i foråret 1928. Enken tog ikke hjem til Thule, men flyttede det sidste årstid af sit liv sammen med Nukagpiánguaq.

I august 1929 forsvandt Taitsiánguarpaluk [Tatingwah] sporløst. Hans far var Piuvaitsoq (født ca 1878, død 1914) skudt af den amerikanske fysiker Ensign Fitzhugh Green, medlem af Crocker Land Ekspeditionen. Hans mor var

Aleqasina (født ca. 1881, død 1921), som var mor til Robert E. Peary's 2 sønner Sâmik og Kåle. Som enlig mor kunne hun ikke klare at passe alle sine børn, hvorfor Taitsiánguarpaluk blev sat i pleje hos Qulutarssuaq, Aleqasinas bror, og Ilaitsoq. De havde i forvejen en datter, Ilaitsiánguaq (født 1904, død 1917).

RCMP-corporal E. Anstead indsendte igen 28. august 1928 en beretning til hovedkvarteret i Ottawa. Denne gang en vidneberetning fra Akumalínguaq [Ak-kamalingwah], Nukagpiánguaq's far, og Ilaitsoq, Nukagpiánguaq's anden kone.

Akumalínguaq fortalte:

Den 9. august 1928 stod jeg op omkring midt på dagen og vandrede en tur ved stationen, hvor jeg så en kajak flyde få meter fra land. Med en robåd fik jeg fat i kajakken. Da jeg kom i land opdagede jeg Taitsiánguarpaluk [Tatingwah]'s rifle (.22 kaliber med enkelt skud) ligge på kysten ikke langt fra mig. Riflen var helt tom for patroner og anden ammunition. Kajakken var tidligere blevet bundet fast af sikkerheds hensyn, så det var min opfattelse at Taitsiánguarpaluk havde skudt en sæl fra land og taget kajakken for at hente den. Han måtte så have fået et ildebefindende og var måske druknet. Jeg fortalte dette til Ilaitsoq, og vi gik alle igang med at lede efter ham. Jeg tog robåden og ledte efter ham mellem isskodserne og i havet, men der var ingen spor efter ham. Tæt ved land var vandet helt klart, så jeg kunne med nemhed se bunden. Heller ikke dér fandt jeg noget lig. Et sådant kunne dog være drevet langt bort med den stærke strøm, som var i havet. Det åbne vand nåede ved højvande kun kort ud i havet fra stranden, resten var endnu dækket af is. Den morgen var jeg

gået til ro klokken 6 om morgenen. Tait-sianguarpaluk legede omkring teltene, hvor vi boede. Til trods for at mit telt stod nærmest, hvor han var, hørte jeg aldrig nogen skribe. Jeg ledte igen de følgende dage uden at finde noget lig. Da politiet vendte tilbage fra Cape Sabine, gik jeg dem i møde en kilometer fra stationen.

Ilaitsoq fortalte, at Akumalínguaq kom midt på dagen til hendes telt og vækkede hende for at fortælle, at han frygtede, at Tait-sianguarpaluk var død på grund af den tomme kajak, som drev langs kysten. Hun tog straks tøj på og gav sig til at lede efter ham mellem teltene, på stationsområdet, langs kysten og kaldte ud over hav og is. Alt uden resultat. Hun var hans plejemor, som havde adopteret ham, da han var omkring et år gammelt. Den sidste gang hun så ham, var da hun gik i seng den 9. august ved 5-6 tiden om morgenen. Han legede da ved teltene.

Den 11. august nedskrev Anstead Akumalínguaq's og Ilaitsoq's beretning. Anstead sendte også sin egen rapport til hovedkvarteret for RCMP i Ottawa, som dog ikke bringer noget nyt i sagen, men blot uddyber de allerede givne forklaringer. Han påpegede, at kun de 3 inughuit var på pladsen, fordi stationens øvrige personale var ved Cape Sabine for at hente forsyninger, der kom med skib. Havisen gik 4 dage efter drengen forsvandt, hvilket vanskeliggjorde eftersøgningen meget. Der udsendtes følgende beskrivelse af den forsvundne dreng:

Race: eskimo. Alder: 14 år. Vægt: 32 kg. Sort hår. Ingen deformation. Han var klædt i kamikker, isbjørnebukser og lærreds anorak.

Man fandt tilsyneladende aldrig drengens lig. Han blev betragtet som druknet.

Få dage efter at Nukagpiánguaq var vendt tilbage til Bache sammen med Joy, flyttede Nukagpiánguaq sammen med Ilaitsoq, og da Joy i efteråret rejste bort igen, havde han indtrykket af, at de 2 levede tilfredse sammen.

Det danske udenrigsministerium modtog i december 1930 et brev fra Thomas Hohler angående endnu et dødsfald. Denne gang drejede det sig om Ilaitsoq [Elletting], som døde i juni 1930 ved Bache Peninsula efter længere sygdom i lungerne med blodopkast. Det kan tyde på, at der var tale om tuberkulose. Budskabet om Ilaitsoq's død blev sendt videre til Knud Rasmussen.

I 1927 oprettede Knud Rasmussen et fangerråd for inughuit, hvor fangst og sociale relationer blev sat i orden med Thule Loven, som blev færdig i 1929. I 1928 fik inughuit fast læge, Mogens Holm. I 1929 blev et sygehus og i 1930 en kirke indviet ved Thule.

Både i 1930 og i 1931 tog Nukagpiánguaq med på RCMP-patrulje slæderejser på henholdsvis 1.600 og 1.300 kilometer rundt på Ellesmere Island. På denne tid ankom Nukagpiánguaqs 66-årige far, Akumalínguaq [Akkommodingwa]¹⁰, med sin 44 år yngre kone Inalúnguaq [Enilungwa] på 22 år. Hun en meget glad pige. På vej over Smith Sund havde de et stykke tid drevet rund på en isflage, men de var dog kommet sikkert i land. Inalúnguaq blev hurtigt mere interesseret i den yngre og flotte søn på 38 år. Forholdet blev så spændt, at far og søn holdt op med at tale sammen. Til sidste måtte Harry W. Stallworthy, som var

leder af RCMP-stationen, gribe ind og mægle. Nukagpiánguaq ledsagede sin far tilbage til Thule Distriktet, hvor hans far døde kort tid efter, 5. oktober 1931, og Nukagpiánguaq kunne så officielt tage sin stedmor Inalúnguaq til kone. Det skete dog ikke uden problemer. Nukagpiánguaq havde med Vivi en smuk søn på 20 år, Sakæus, der ikke ville lade sin far tage sin stedbedstemor, som kun var få ældre end ham. Inalúnguaq havde dog forelsket sig meget i Nukagpiánguaq og afviste stedsønnen, som fandt sig en kone et par år senere.

Inspektør Joy blev hentet af SS BEOTHIC i 1930. Skibet lagde ind ved Godhavn, hvor Joy holdt møde med landshøvding Rosendahl. Joy fortalte, at Nukagpiánguaq var en udmærket mand, god i tjeneste, og en udmærket og modig fanger. Siden han i 1925 kom til Bache, havde det stået ham frit for at rejse tilbage til Grønland. Især i de senere år ønskede Nukagpiánguaq ikke at vende tilbage, fordi han ikke ville bo sammen med sin første kone. Selv havde han sagt, at ville RCMP ikke længere bruge ham, ville han drage mod sydvest og leve hos de canadiske inuit. Han havde et underligt sind, mente Joy. Af og til blev han tvær og forlod politistationen. Han brugte tiden til energisk fangst og vendte så tilbage igen, når han havde raset ud. Man unlod dog at lægge mærke til denne særhed hos ham, for han var ellers let at tale til rette, når han blev tvær.

Om Vivi mente Joy, at hun var en meget dygtig kvinde til al slags kvindearbejde. Hvis de to havde kunnet leve sammen, ville de have udgjort et velstående par. Men hun var galhovedet som en

hunbjørn, og han var tung i sind. Derfor betragtede Joy et samliv mellem de to som umuligt. I juni 1928 var Joy endda taget med Nukagpiánguaq til Thule for at forhandle med missionæren om at få dem skilt. Men missionæren ville ikke tage stilling til spørgsmålet.

Den forsvundne ekspedition

I 1930 kom Den Tyske Arktiske Ekspedition til inughuits land og drog videre til det nordligste arktiske Canada. Ekspeditionen bestod af tyskeren dr. H. K. E. Krueger, danskeren A. R. Bjare og polar-eskimoen Árqioq. En del af vejen fulgte tre andre inughuit med, men de opgav ved Axel Heiberg Island, og tog hjem. Man hørte intet fra den tyske ekspedition i 1930 og 1931. Derfor organiserede Joy i 1932 fra sit sygeleje i Ottawa to eftersøgningshold. Det ene under ledelse af corporal H. W. Stallworthy, som blandt andet havde Nukagpiánguaq med sig. Det var nær blevet hans sidste rejse, fortæller Vibe¹¹, idet han kun med nød og næppe slap ud af kløerne på en isbjørn efter at være blevet svært mishandlet af den.

Inspektør Joy endte sit alt for korte liv på en tragisk måde. Den morgen han skulle giftes i en alder af 43 år fik han et slagtilfælde i Ottawa og døde i 1932.

På nordsiden af Axel Heiberg Land fandt man en varde med brev fra Krueger, som i april 1930 skrev, at han ville fortsætte ud over polhavet. Eftersøgningsholdet havde selv vanskeligheder, og var begyndt af spise deres egne hunde. De overlevede strabadserne og nåede tilbage til Bache, dog uden at have fundet den tyske ekspedition. Man ved stadig

intet om, hvad der egentlig skete med den, dog blev Kreuger, Bjare og Ârqioq betragtet som omkomne. Efter denne begivenhed vedtog inughuit blandt dem selv, at ingen inughuaq mere måtte rejse alene på nogen ekspedition, der gik udenfor selve Thule Distriktet, og at der i fremtiden altid skulle være mindst en inughuaq for hver hvid mand (Vibe 1948:150).

En bekymret Knud Rasmussen sendte 4. juli 1932 telegram fra Godhavn til København. Det fortalte at man af sparehensyn ville flytte politistationen ved Bache til Craig Harbour. Knud Rasmussen var bange for at de 9 inughuit ved Bache skulle blive taget med sydpå. Der- ved ville man miste kontakt med dem. Rasmussen bad Grønlands Styrelse om at meddele Canada, at de pågældende inughuit kun er til rådighed ved Bache. Styrelsen bakkede Rasmussen op i et brev til udenrigsministeriet. Det fastslog, at inughuit ved Bache stationen ved dens nedlæggelse skulle sendes tilbage til Thule Distriktet og ikke måtte tages med sydpå til Craig Harbour.

14. juli 1932 indløber nyt telegram fra Godhavn til København, hvori Knud Rasmussen meddelte at der nu kun var to familier (2 mænd, 2 kvinder og 3 børn) tilbage ved Bache. I august 1932 meddelte Udenrigsministeriet til Grønlands Styrelse, at den canadiske regering havde oplyst, at der ikke var planer endnu om at nedlægge Bache stationen, og at man lovede, at hvis stationen skulle blive flyttet sydpå så vil alle inughuit blive sendt tilbage til Thule Distriktet.

Hudson Bay skibet UNGAVA havde afløsningsmandskab og forsyninger med

the Bache stationen, skriver Montreal avisen Gazette 3. sept. 1932. Isforhold forhindrede skibet i at nå frem til Bache, så alt blev sat af ved Craig Harbour. Aviser oplyste, at grunden til, at man vil nedlægge Bache stationen var, at den var så vanskelig at komme til med skib. På tilbagevejen lagde UNGAVA ind i Godhavn, hvor RCMP-inspektør Wunsch havde en samtale med Rosendahl, Landshøvdingen for Nordgrønland. Det gik tilsyneladende først nu op for The Royal Canadian Mounted Police i Ottawa, at Thule Distriktet ikke lå under landshøvdingens indflydelsesområde. Den tilladelse, som RCMP mente af have fra Godhavn, til brug af inughuit ved Bache stationen, var intet værd. Man forventede, at Bache stationen ville blive nedlagt det følgende år, og så ville alle inughuit blive sat af skibet i Thule Distriktet. Wunsch telegraferede til Knud Rasmussen i Thule og bad om at nogle inughuit mod regning til RCMP ville slæde over til Bache og sige at alle deres forsyninger lå ved Craig Harbour. Inughuit skulle vente og tage svar med tilbage, som skulle sendes til Canada. Man kunne åbenbart ikke få radiokontakt med Bache stationen.

I november rykkede den danske generalkonsul G. Holler i Ottawa Danmark for svar. Grunden til udeblivelse af et svar kan være at Knud Rasmussen juni-oktober 1932 deltog i den 'Syvende Thule Ekspedition' til Østgrønland. Knud Rasmussen skriver i et brev 17. november 1932 fra Hellerup til Grønlands Styrelse:

Jeg kan meddele, at jeg under mit ophold i Julianehåb 8. september fik et telegram af følgende ordlyd: »Inspektøren for Royal

Canadian Police meddeler stationen Bache Peninsula ikke besøgt isvanskeligheder stop forespørger om De tillader Thule sender ekspedition over efter nyheder samt meddele at Bache Peninsula forråd oplageret Craig Harbour hvor det kan afhentes endvidere at folkene næste år august må være i Craig Harbour da skibet antagelig kun anløber der stop telegrafisk rapport om tilstanden sendes bagefter til Ottawa som refunderer alle udgifter stop hvis bekræftende venligst underrette Hans - Thule - Holten Møller.»

Jeg svarede da tilbage til telegrafbestyrer Holten Møller, at jeg selvfølgelig gerne stod til den canadiske regerings disposition, men at jeg fandt det naturligt, at inspektøren for Royal Canadian Police (hvis navn ikke var nævnt) henvendte sig direkte til mig. På dette telegram har jeg ikke modtaget noget svar.

På det tidspunkt Holten Møller's forespørgsel indløb havde Thules sommerskib forlængst forladt distriktet, og der var ingen anden mulighed for forbindelse med Bache Peninsula end med slæde i januar-februar. En sådan slædepost vil stationen selvfølgelig med glæde afsende, men jeg må stadig fastholde, at det forekommer mig naturligt, at man henvender sig direkte til mig. Da der her imidlertid er tale om en vigtig meddelelse, skal jeg omgående lade denne gå videre til Hans Nielsen i Thule, og såsnart svar indløber, vil dette blive videresendt til Styrelsen. Den mulighed er jo ikke udelukket, at man direkte har sat sig i forbindelse med Hans Nielsen, der er konstitueret politimester.

Jeg benytter lejligheden til at forespørge Styrelsen om der - således som lovet dette forår - er tilgaaet den canadiske regering en officiel meddelelse om den særlige politi-

myndighed, der er tildelt mig og Hans Nielsen under mit fravær.

Det skinner tydeligt igennem, at Knud Rasmussen er temmelig irriteret og træt af at være det sidste led i kæden. Når alt kommer til alt, er det ham, der bestemmer. Ottawa har ikke forstået, at man skulle kommunikere direkte med ham. På en måde er det vel forståeligt, for hvor i verden findes der ellers et helt folk underlagt en privat mand. Rasmussens besked vandrede så gennem det administrative systems mange sluser og i december kom besked den modsatte vej om, at man havde fået den. Så stadig ingen direkte kontakt til Knud Rasmussen, som i øvrigt var ved den internationale domstol i Haag for at tale Danmarks sag mod Norge om rettigheden til hele Grønland. Danmark vandt sagen i 1932.

Telegrammer svirrede frem og tilbage over Grønland. Det endte med, at Hans Nielsen med ledsager i midten februar 1933, når solen var på vej tilbage, ville slæde til Bache Peninsula og forklare sagerne.

RCMP hovedkvarteret blev bekymret midt i marts 1933, da der ikke kom svar. Man spurgte gennem det canadiske udenrigsministerium, dansk konsul, dansk udenrigsministerium, Grønlands Styrelse til Knud Rasmussen, som sidst i april kunne svare fra Hundested. Det viste sig, at Hans Nielsen under en forberedende rejse til den nordlige del af Thule Distriktet, mødte Bache-RCMP-politiet, som befandt sig i Thule Distriktet og kunne give dem de ønskede oplysninger. Hans Nielsen gav senere Knud Rasmussen besked om, at Bache Peninsula-

politiet ikke ønskede ekstra slæder til at flytte stationen fra Bache til Craig Harbour.

Knud Rasmussen sluttede sit brev med:

Angående de grønlandske eskimoers eventuelle senere hjemsendelse fra Craig Harbour vil jeg gerne ved lejlighed have en samtale med Grønlands Styrelse.

Rasmussen er stadig bekymret for inughuit, at de skal forsvinde til Canada. Den gang var Ellesmere Island mennesketom bortset fra de to RCMP stationer ved Bache Peninsula og Craig Harbour. I maj 1933 vandrede oplysninger fra Canada til Danmark om, at alle inughuit var rejst tilbage til Thule Distriktet. Dog havde man bedt Nukagpiánguaq og 3 andre indfødte om at hjælpe med at flytte RCMP-stationen fra Bache Peninsula til Craig Harbour. Så de ville først senere vende tilbage. Forsyningskibet NAS-COPIE forlod Craig Harbour 5. september 1933 med alle derværende inughuit: Nukagpiánguaq [Nookapinguaq], [See-keeunguaq] og Inalúnguaq [Enalunguaq]. De blev sat i land 7. september ved Siorapaluk, Robertson Bugt, Thule Distriktet på vej tilbage. Lokalt aftalte inspektør Wunsch med Enoch Kristiansen, at Nukagpiánguaq i foråret 1934 med 4 slæder skulle hente de ting RCMP havde liggende i depot med Fram Havn. Sagerne skulle bringes til Siorapaluk, hvor et canadisk forsyningskib ville hente dem sommeren 1934. Efter en lang og drøj rejse hentede inughuit de canadiske sager i april-maj 1934.

For sine 8 års tjeneste for RCMP fik Nukagpiánguaq en bonus på \$50 (335 kroner) til køb af hus og varer i butikken.

Juni-november 1933 deltog Knud Rasmussen i den anden del af 'Syvende Thule Ekspedition' til Østgrønland, hvor han endte med at blive syg. Han blev til sidst overført til Rigshospitalet i København, hvor han døde kun 54 år gammel, den 21. december 1933.

August 1934 flyttede Nukagpiánguaq og Inalúnguaq til Etah med Oxford University Ellesmere Land Ekspedition¹², som Nukagpiánguaq arbejdede for. Han var en erfaren fanger, slædekusk og ekspeditionsmand med stort kendskab til Ellesmere Island, og derfor en meget værdifuld medarbejder for ekspeditionen.

Steder blev opkaldt

Flere steder blev opkaldt efter Nukagpiánguaq. En ø ved Devon Islands nordkyst blev kaldt 'Nookap Island'. På det nordlige Ellesmere Island nær hovedet af Gilmann Glacier ligger 'Nukap Glacier' og 'Mount Nukap' (1.783 meter over havet). Desuden ligger i det nordlige Ellesmere Island nord for Borups Fjord Nukagpiánguaq Glacier og Nukagpiánguaq River.

Nukagpiánguaq Dal [Nugapiinguaq Kløft], som ligger i Adam Bierring Land, nær Independence Fjord Peary Land, Nordøstgrønland, blev navngivet af Lauge Koch på Jubilæumsekspeditionen nord om Grønland 1920-1923.

Gensidigt frygt

Skal man opsummere denne storkonflikt mellem staten Canada og privatpersonen Knud Rasmussen, så nærede begge parter en gensidig frygt for at modparten ville tage noget fra dem. Canada var bange for, at Knud Rasmussen skulle sende

»sine« polareskimoer til Ellesmere Island, besætte landet og dermed få hævt på det. Til gengæld var Knud Rasmussen bange for, at Canada skulle lokke polkareskimoer over for at bosætte Ellesmere Island, og dermed få den polareskimoiske befolkningen spiltet på to forskellige stater. Knud Rasmussen ville så ikke kunne følge med i om, de på Ellesmere Island boende inughuit ville blive behandlet ligeså godt som i Thule Distriktet. Gennem sit liv var der hos Knud Rasmussen opstået en forpligtelse til at beskytte inughuit, som havde hjulpet ham med sine mange videnskabelige ekspeditioner med udforskning af arktis.

Noter

1. Om Uisåkavsaks begivenhedsrige liv se: Rolf Gilberg [1970]: »Den Store Løgner« - Polareskimoen Uisåkavsak. Tidsskriftet Grønland, 19(7):204-219 (København: Det Grønlandske Selskab). - Rolf Gilberg [1994]: *Mennesket Minik*. 680 p. (Espergærde: ILBE).
2. Mads Lidegaard [1985]: Hans – en eskimo. 219 p. (København: Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck).
3. Hans Peter Steensby [1909]: *Polareskimoerne og Polarekspeditionerne*. Gads Danske Magasin, side 14 (København).
4. Donald Baxter MacMillan (1818): *Four Years in the White North*. 426 p. (New York: Harper & Brothers Publishers).
5. Harrison J. Hunt & Ruth Hunt Thompson [1980]: *North To The North, Arctic Doctor and Hunter, 1913-1917*. 117 p. (Camden, Maine: Down East Books). side 20.
6. Nivikana var næsten 45 år, da hun i 1893 fik Nukagpiánguaq. Han var 20 år i 1913, da Crocker Land Ekspeditionen ankom.
7. Donald Baxter MacMillan [1818]: *Four Years in the White North*. side 213-214.
8. Donald Baxter MacMillan [1818]: *Four Years in the White North*. side 248-250.
9. Christian Vibe [1949]: *Langthen og Nordpå*. (København), side 98-99.
10. Edward Shackleton [1937]: *Arctic Journey. The Story of the Oxford University Ellesmere Land Expedition, 1934-1935*. 372 p. (London: Hodder & Stoughton Lmt). side 133-134.
11. Christian Vibe [1948]: *Langthen og Nordpå*. side 149.
12. Edward Shackleton [1937]: *Arctic Journeys; the Story of the Oxford University Ellesmere Land Expedition, 1934-1935*. 372 p. (London).